

۱- مغولان پیرو چه آیینی بودند ؟

مغول ها در آغاز پیرو آیین ساده ای موسوم به (شَمَنی) بودند که زیر نظر روحانیانی با عنوان شَمَن اداره می شد . پیروان این آیین ، مجموعه ای از مظاهر طبیعت را می پرستیدند و هر چند به خدای بزرگ اعتقاد داشتند ، خدا پرستی آنان ناقص بود .

۲- رفتار مغولها با پیروان ادیان دیگر و میزان تعصب آنان را نسبت به مسائل دینی بنویسید ؟
اقوام مغول نسبت به مسائل دینی چندان تعصبی نداشتند و با پیروان ادیان دیگر با ملایمت رفتار می کردند .

۳- عامل اصلی مدارای دینی (تسامح و تساهل) مغول ها چه بود ؟
مدارای دینی (تسامح و تساهل) آنها هر چند (از روی آگاهی نبود) و بیشتر (متأثر از شرایط زندگی آنان) بود که در پذیرش ادیان مختلف از سوی فرمانروایان و بزرگان مغولی تاثیر بسزایی داشت .

۴- تسامح و تساهل دینی مغول ها چه پیامدهایی به دنبال داشت ؟
(تسامح و تساهل دینی مغول) ها باعث شد که پیروان ادیان گوناگون در میان آنان به تبلیغ دین خود بپردازند . بزرگان ایرانی شامل دیوان سالاران ، عالمان ، مشایخ صوفی از این موقعیت ، برای مسلمان کردن ایلخانان و امیران مغول به خوبی استفاده کردند .

۵- چه عاملی سبب شد تا پیروان ادیان مختلف به تبلیغ دین خود در میان مغولها بپردازند ؟
مدارای دینی (تساهل و تسامح دینی مغول ها) .

۶- بزرگان ایرانی از چه موقعیتی برای مسلمان کردن ایلخانان و امیران مغول استفاده کردند ؟
از مدارای دینی (تساهل و تسامح دینی مغول ها) استفاده کردند .

۷- پس از هجوم مغول به ایران پیروان مذاهب و فرقه اسلامی چه روشی در پیش گرفتند ؟
در دوران پس از هجوم مغول به ایران ، پیروان مذاهب و فرقه های (فرقه های) اسلامی به خصوص ، (اهل تسنن ، شیعیان ، صوفیان) اختلاف و رقابت گذشته خود را کنار گذاشتند و متحد و یکدل برای (مسلمان شدن مغول ها) کوشیدند .

۸- چرا اسلام آوردن مغولها یکی از رویدادهای مهم دوره ایلخانان بود ؟

زیرا حکومت ایلخانی ، در نتیجه همنوایی دین و دولت ، و برتری شریعت اسلامی بر یاسای چنگیزی ، ماهیت (ایرانی - اسلامی) یافت و موجب شد مردم نسبت به آن احساس بیگانگی کمتری داشته باشند و همچنین با مسلمان شدن مغول ها نفوذ و قدرت ایرانیان در دربار ایلخانان و اداره امور حکومتی هر چه بیشتر افزایش یافت و زمینه برای (بازسازی ایران) و اجرای اصلاحات در امور سیاسی ، اقتصادی ، اجتماعی ، فرهنگی فراهم شد .

۹- در دوره ایلخانان با تلاش های چه کسی ، تشیع در ایران گسترش یافت ؟ در دوره ایلخانان به ویژه به دنبال کوشش های علمی و فرهنگی (خواجه نصیرالدین توسی) ، تشیع در ایران گسترش یافت و نفوذ مذهب شیعه به حدی رسید که (ایلخان اَلجایتو) پسر و جانشین غازان خان به این مذهب درآمد .

۱۰- وضعیت دینی زمان (تیمور) را بنویسید .

تیمور و جانشینیان او مسلمان بودند و اصحاب دین را مورد احترام قرار می دادند . در عصر تیموری ، مدارس ، مساجد ، خانقاه ها ی بسیاری ساخته شد . سلاطین تیموری پیرو (مذهب تسنن) بودند .

۱۱- یکی از ویژگی های شاخص عصر (مغول - تیموری) را بنویسید .

مانند عصر (ایلخانان) ، در دوران حکومت (تیموریان) نیز شیعیان و صوفیان آزادانه فعالیت می کردند و با محدودیت و سخت گیری خاصی مواجه نبودند . (اتحاد و زندگی مسالمت آمیز پیروان مذاهب و فرقه اسلامی و پیروان ادیان دیگر) ، از ویژگی های شاخص عصر (مغول - تیموری) بود .

۱۲- یکی از تحولات مهم دوران (ایلخانان) و (تیموریان) را بنویسید .

یکی از تحولات دوران (ایلخانان) و (تیموریان) رشد قابل توجه (تصوف و طریقت های صوفیانه) بود . هجوم ویرانگر و وحشت انگیز مغول به ایران و نگرانی و ناامیدی که در جامعه ایجاد کرد ، نقش موثری در روی آوردن مردم به تصوف و رفتن به درون خانقاه ها داشت . از این رو ، در عصر ایلخانان و تیموریان ، طریقت های صوفیانه بزرگی ظهور کردند و یا فعالیت خود را گسترش دادند .

۱۳- در دوران (ایلخانان و تیموریان) کدام طریقت های بزرگ صوفیانه ظهور کردند ؟

در عصر ایلخانان و تیموریان طریقت های صوفیانه بزرگی مانند (صفویه ، نعمت اللهیه ، حروفیه ، نوربخشیه ، نقشبندیه ، مشعشعیه) ظهور کردند و یا فعالیت خود را گسترش دادند .

۱۴- عامل افزایش نفوذ رهبران و مشایخ طریقت های صوفیانه در زمان ایلخانان و تیموریان چه بود ؟
(کثرت پیروان و مریدان طریقت های صوفیانه) موجب افزایش (نفوذ و موقعیت اجتماعی) رهبران و مشایخ آن طریقت ها شد . فرمانروایان و مقام های سیاسی و نظامی نیز مشایخ صوفی را مورد تکریم و احترام قرار می دادند و اموال و املاک فراوانی که نذر و وقف خانقاه ها شد ، تمکن مالی و قدرت اقتصادی مناسبی برای رهبران طریقت های صوفی پدید آورد .

۱۵- در قرن ۹ هجری چه تغییر و تحولی در فعالیت طریقت های صوفی در ایران به وجود آمد ؟
در قرن ۹ هجری به تدریج تغییر و تحول چشمگیری در فعالیت های صوفی به وجود آمد :

- ۱- از یک سو ، صوفیان به تشیع گرایش بیشتری نشان دادند .
- ۲- از سوی دیگر ، به تدریج برخی از طریقت ها مانند (طریقت صفوی) وارد سیاست شدند و برای دستیابی به قدرت با فرمانروایان به رقابت برخاستند .

۱۶- چه عواملی زمینه مناسبی را برای شکوفایی هنر در دوران (ایلخانان و تیموریان) فراهم ساختند ؟
مغول ها قلمرو پهناوری را که در بخش وسیعی در آسیا از (چین تا دریای مدیترانه) فتح کردند ، دارای پیشینه فرهنگی و هنری عظیم و پیشرفته ای بود . در نتیجه فتوحات مغول ، تجارب و سنت های هنری و هنرمندان سرزمین های فتح شده با یکدیگر پیوند خورده و زمینه مناسبی برای شکوفایی هنر در دوران (ایلخانان و تیموریان) را فراهم ساختند .

۱۷- مراکز بزرگ فرهنگی و هنری مختلف را در دوران (ایلخانان و تیموریان) نام ببرید .
پیدایش مراکز بزرگ فرهنگی و هنری در شهر های مختلف به خصوص مراغه ، تبریز ، شیراز ، هرات ، سمرقند و تاسیسی کتابخانه های عظیم در این شهرها ، تاثیر ژرفی بر رونق فرهنگ و هنر در این دوران نهاد .

۱۸- هنر (نگارگری) و (نقاشی) چه رونقی در دوران (ایلخانان و تیموریان) داشت ؟
هنر (نگارگری) و (نقاشی) در عصر (ایلخانی و تیموری) رشد و رونق زیادی داشت . در عصر ایلخانان هنر نگارگری که تلفیقی از سنت های نقاشی (ایرانی و چینی) بود و بیشتر در کتاب آرایه و مصور ساختن کتاب های تاریخی و متون ادبی و کتاب های پزشکی ، جانورشناسی ، نجوم ، جلوه گر شد .
ایلخانان مغول از مشوقان پدید آوردن شاهنامه های مصور به شمار می روند . نمونه باقی مانده آن ، (شاهنامه مشهور به دموت است) . (دموت ، نام دلال و فروشنده این اثر فاخر در قرن ۲۰م بود) .

- ۱۹- وضعیت هنرنگارگری در دوران (ایلخانان و تیموریان) چگونه بود ؟
در عصر ایلخانان هنرنگارگری ، تلفیقی از (سنت های نقاشی ایرانی و چینی) بود .
- ۲۰- در عصر ایلخانان ، هنرنگارگری در چه زمینه هایی جلوه گر شد ؟
هنرنگارگری در عصر ایلخانان بیشتر در (کتاب آرای) و (مصور ساختن کتاب های تاریخی و متون ادبی ، پزشکی ، جانورشناسی ، نجوم) جلوه گر شد .
- ۲۱- کدام شاهنامه مصور از زمان ایلخانان مغول باقی مانده است ؟
ایلخانان مغول از مشوقان پدید آوردن (شاهنامه های مصور) به شمار می روند . نمونه باقی مانده آن ، (شاهنامه مشهور به دموت است) . (دموت نام دلال و فروشنده آن در قرن بیستم بود)
- ۲۲- هنرنگارگری در زمان (جانشینان تیمور) چه رونقی داشت ؟
هنرنگارگری در زمان جانشینان تیمور مانند (شاهرخ) و نوادگان او مانند (بایسنقر میرزا) در سراسر ایران ، به ویژه خراسان گسترش شگفت انگیزی یافت .
در این دوره (مصور کردن کتابهای گوناگون مانند نجوم ، شاهنامه ، دیوان های شعر) ، از نظر کمی و کیفی افزایش یافت ، و (کتاب هایی با قطع بزرگ) پدید آمد .
- ۲۳- چه عواملی در زمان ایلخانان در پدید آمدن کتابهای مصور به هنرمندان کمک زیادی کردند ؟
کیفیت خوب و فراوانی کاغذ و مواد نگارگری از قبیل رنگ و طلا در پدید آمدن کتاب های مصور به هنرمندان کمک کردند .
- ۲۴- فاخرترین نمونه شاهنامه مصور در عصر تیموری را نام ببرید . (شاهنامه بایسنقری) که به دستور شاهزاده بایسنقر ، پسر شاهرخ که سیاستمداری هنرمند و هنرپرور بود ، خوشنویسی و مصور شد .
- ۲۵- کدام شهر در زمان شاهرخ تیموری کانون بزرگ علمی ، فرهنگی ، هنری جهان اسلام بود ؟
شهر هرات در زمان شاهرخ تیموری و جانشینانش به خاطر داشتن (ثروت هنگفت) ، (کتابخانه های بزرگ) ، (هنرمندان نامدار) ، به یکی از کانون های بزرگ علمی و فرهنگی و هنری جهان اسلام تبدیل شد .
- ۲۶- به چه دلایلی هرات در زمان شاهرخ تیموری و جانشینان او تبدیل به یکی از مراکز بزرگ (علمی ، فرهنگی ، هنری) جهان اسلام شد ؟
به خاطر داشتن : (ثروت هنگفت) ، (کتابخانه های بزرگ) ، (هنرمندان نامدار) .

۲۷- کدام یک از وزیران عصر تیموری پشتیبان و مشوق جدی هنر و هنرمندان بود ؟

علاوه بر سلاطین و شاهزادگان تیموری که به هنر و هنرمندان توجه زیادی داشتند ، برخی از وزیران از جمله (امیرعلیشیرنویی) شاعرو وزیر (سلطان حسین میرزا بایقرا) پشتیبان و مشوق جدی هنر و هنرمندان بود .

۲۸- نامورترین نقاش عصر تیموری چه کسی بود ؟

نامورترین نقاشان عصر تیموری (کمال الدین بهزاد) بود که آثار و مکتب نگارگری او، سرآغاز دگرگونی عظیمی در نقاشی به شمار می آید .

۲۹- هجوم ویرانگر چنگیز خان مغول به ایران چه تاثیری در فعالیت های معماری داشت ؟

هجوم ویرانگر چنگیز خان مغول به ایران که با ویرانی شهرها و نابودی بسیاری از آثار فرهنگی و هنری همراه بود ، برای مدتی فعالیت های معماری را متوقف ساخت .

۳۰- جانشینان چنگیز تحت تاثیر چه عواملی به هنر و معماری تمایل نشان دادند ؟

دیری نیابید که جانشینان چنگیز تحت تاثیر فرهنگ و هنر ایرانی - اسلامی ، و با راهنمایی و تشویق فرهیختگان ایرانی ، به هنر و معماری تمایل نشان داده و به بازسازی ویرانی ها ، برپاساختن شهرها و پدید آوردن آثار هنری پرداختند .

۳۱- تیمور به آبادانی و عمران کدام شهر پرداخت ؟ تیمور ، گرچه در کشتار مردم دست کمی از مغول ها

نداشت ، اما در ویرانگری به پای آنان نمی رسید . او هنرمندان و معماران بزرگ سرزمین های فتح شده را در (سمرقند) گرد آورد و به عمران و آبادانی پایتخت خود همت گماشت .

۳۲- معماری ایرانی در دوره جانشینان تیمور به ویژه شاهرخ چه وضعی یافت ؟

معماری ایرانی در دوره جانشینان تیمور به ویژه در زمان شاهرخ و همسرش گوهرشاد بیگم به عظمت و شکوفایی کم نظیری دست یافت .

۳۳- مشهورترین معماران ایرانی را در زمان شاهرخ تیموری نام ببرید . سرشناس ترین معماران این

دوره ، (قوام الدین و غیاث الدین شیرازی) و (محمد بن محمود اصفهانی) ، استادان بی همتای فنون معماری بودند .

۳۴- فنون و شیوه های معماری در عصر ایلخانان و تیموریان تحت تاثیر چه عاملی پیشرفت کرد ؟
فنون و شیوه های معماری در عصر ایلخانان و تیموریان با (توسعه دانش و خلاقیت معماران زبردست ایرانی) پیشرفت چشمگیری یافت .

۳۵- ویژگی مهم معماری دوران ایلخانان و تیموریان چه بود ؟
ویژگی مهم معماری این دوره ، (ایجاد بناهای عظیم ، ساختن گنبدها ، طاق ها ، ایوان ها ، منارهای بلند ، تزیین ساختمان ها با گچ بری و کاشی کاری به شیوه های گوناگون) بود .
همچنین از ترکیب آجر و کاشی برای تزیین و زیباسازی بناها استفاده می کردند .

۳۶- آثار و نتایج هجوم مغول ها به ایران در زمینه علم و ادب چه بود ؟
آثار و نتایج هجوم مغولان همچون قتل و مهاجرت اندیشمندان و عالمان ، تخریب و تعطیلی مدارس ، کتابخانه ها ، مساجد ، برای مدتی ایران را با رکود علمی و ادبی مواجه ساخت .

۳۷- به دنبال تشکیل حکومت ایلخانان ، فعالیت های علمی و آموزشی در ایران چه وضعی یافت ؟
به دنبال تشکیل حکومت ایلخانان و گرایش مغول ها به اسلام و افزایش قدرت سیاسی وزیران ایرانی ، به تدریج زمینه فعالیت های علمی و آموزشی در ایران فراهم شد .

۳۸- در زمان ایلخانان چه عاملی به احیا و تقویت هویت ایرانی کمک کرد ؟
در دوره فرمانروایی ایلخانان زبان فارسی در قلمرو نظم و نثر روبرو شد گذاشت و به احیا و تقویت هویت ایرانی کمک کرد

۳۹- در عصر (تیموری) کدام نوع شعر متداول بود و شعر فارسی چگونه مورد توجه جدی قرار گرفت ؟
در عصر تیموری (شعر حماسی) و (شاهنامه سرایی) متداول بود و شعر و شاعری رواج بیشتری یافت
شاهرخ ، سلطان حسین بایقرا ، و امیرعلیشیرنویایی وزیر او که خود شاعر بود ، به زبان و ادب فارسی توجه جدی داشتند و شاعران و ادیبان را مورد تشویق و حمایت قرار می دادند . در این دوره شعر و شاعری گسترش فراوانی در میان مردم عادی داشت و بسیاری از شاعران از میان قشرهای مختلف مردم برخاستند .

۴۰- اهمیت تاریخ و تاریخ نویسی را در عصر (ایلخانان و تیموریان) بنویسید .
تاریخ از جمله علوم بود که در عصر ایلخانان و تا حدودی دوره تیموریان ، رواج چشمگیری داشت و کتابهای تاریخی به جا مانده از آن دوران به زبان فارسی در زمره بهترین تاریخ نگاری جهان اسلام تا آن زمان هستند .

۴۱- علت علاقمندی (ایلخانان و تیموریان) به تاریخ نویسی چه بود ؟
علاقمندی ایلخانان و تیموریان به (جاودانه ساختن کشور گشایی و موفقیت های سیاسی و نظامی خود)
و (خود آگاهی رجال ایرانی) تاثیر بسزایی در رشد و شکوفایی تاریخ نگاری در آن عصر داشت .

۴۲- مورخان و کتاب های تاریخی دوران ایلخانان و تیموریان را نام ببرید .

- ۱- تاریخ جهانگشا ، نوشته عطا ملک جوینی (تالیف ۶۵۸ ق) .
- ۲- جامع التواریخ ، نوشته خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی (۶۴۵ ، ۷۱۷ ق) .
- ۳- تاریخ گزیده ، تالیف حمدالله مستوفی (تالیف ۷۳۰ ق) .

۴۳- برخی علوم مورد نیاز (ایلخانان) را که از رونق خاصی برخوردار بودند نام ببرید .
برخی علوم مورد نیاز ایلخانان از قبیل ریاضیات ، نجوم ، پزشکی ، و علوم دیگری از قبیل فلسفه ، عرفان ،
فقه از رونق خاصی برخوردار بودند .

۴۴- نقش کدام دانشمند ایرانی در دوره (ایلخانان) بسیار مهم بود ؟
نقش (خواجه نصیرالدین توسی) در رونق علمی عصر ایلخانان بسیار مهم بود .

۴۵- خواجه نصیرالدین توسی دانشمند ایرانی در زمان ایلخانان چه نقشی در رونق علم داشت ؟
نقش خواجه نصیرالدین توسی در این عرصه بسیار مهم بود . او بسیاری از دانشمندان متواری در برابر
هجوم مغول را به ایران برگرداند و تجمع آنان در مرکز علمی رصدخانه مراغه زمینه فعالیت های علمی
آنان را فراهم ساخت .

۴۶- در عصر (تیموریان) رونق کدام علوم از اقبال بیشتری برخوردار بودند ؟
در عصر (تیموریان) نیز علوم مختلف رونق داشتند ، به ویژه (معارف دینی) از اقبال بیشتری
برخوردار بود .

۴۷- مراکز علمی و کتابخانه های کدام شهرها در زمان (جانشینان تیمور) بسیار فعال بودند ؟
مراکز علمی و کتابخانه های شهرهای (هرات و سمرقند) در زمان (جانشینان تیمور) بسیار فعال
بودند و طالبان علم را از سراسر ایران و جهان اسلام به خود جذب می کردند . وجود تعداد قابل توجه
دانشمندانی که در رشته های مختلف علمی تبحر داشتند ، نشانه رشد و رونق علوم مختلف در دوره
تیموری است .

پایان درس ۱۲